

ЛІКАР, ВЧЕНИЙ, ПОЛІТИК

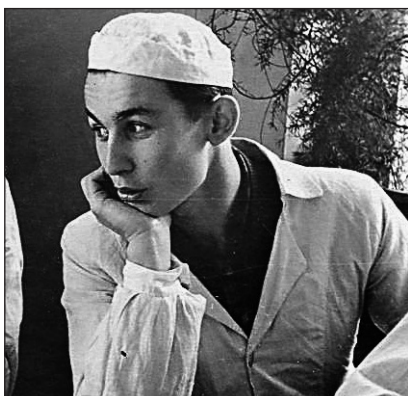
До 70-річчя від дня народження академіка АНДРІЯ МИХАЙЛОВИЧА СЕРДЮКА

**ВО ВСЕМ ЖЕЛАЮ
Я ДОЙТИ
ДО САМОЙ СУТИ**

Б. Пастернак

24 грудня 2008 року виповнюється 70 років від дня народження відомого вченого-гігієніста, громадського діяча, академіка Академії медичних наук, професора, директора ДУ "Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзеєва АМН України" Андрія Михайловича Сердюка.

У 1955 році А.М. Сердюк вступив до Дніпропетровського медичного інституту, після закінчення якого працював лікарем санітарно-епідеміологічної станції Верхньодніпровського району Дніпропетровської області. Згодом — головним лікарем, а у 25 років очолив міськздороввідділ м. Верхньодніпровська. Молода людина опікувалася роботою чотирьох лікарень, керувала старшими за себе досвідченими лікарями, а це — справа не з легких. Потрібен був справжній хист

НАШІ ЮВІЛЯРИ

полководця: здатність утримувати у пам'яті найважливішу інформацію, швидко вловлювати суть проблеми; потрібне вміння вирізняти найголовніше, переконувати, передбачати можливий розвиток подій, системне та логічне мислення, дипломатичність. Молодий керівник склав цей непростий іспит. Йому допомагали природна відкритість, щире ставлення до людей, вміння цінувати їх і розкривати найкращі якості.

У 1966 році він вступає до аспірантури Київського НДІ загальної та комунальної гігієни ім. О.М. Марзеєва, де вирішив досліджувати "Вплив електромагнітного випромінювання на здоров'я людей". Директор інституту, член-кор. АМН України Д.М. Калюжний тему дисертації затвердив, зваживши на наполегливість аспіранта і аргументованість доводів. Після захисту кандидатської дисертації Сердюк А.М. залишився працювати старшим науковим співробітником установи.

Слід відзначити щасливий збіг обставин, які наклали відбиток на все його життя. Пі-

сля закінчення інституту йому випало працювати саме у тій санітарно-епідеміологічній станції, яку 1913 року заснував видатний вчений-гігієніст О.М. Марзеєв — це була перша в Україні повітова СЕС. Потім Андрій Михайлович опинився в інституті, створеному Олександром Микитовичем у 1931 році, зробив у його стінах перші кроки у науку. Доля наче навмисно перелітала біографії цих двох учених. Як і славний попередник, А.М. Сердюк невдовзі став на чолі інституту. Він розвинув чи відродив закладені О.М. Марзеєвим традиції, зокрема активізував видавничі програми.

Доля провела Андрія Михайловича через різні тяжкі випробування, наче перевіряючи його на витривалість і мужність, вміння долати труднощі й бути вірним раз і назавжди обраній професії, самовіддано служити благородній справі охорони здоров'я людей.

У його пам'яті назавжди залишилися жахи війни, холод і голод повоєнних літ, часи не зовсім ситного студентства,

протягом яких мужніла його воля і виховувався характер людини-творця, здатної до подолання життєвих негараздів і впевненої у своїх силах на шляху до мети. Саме ці якості, помножені на набутий досвід, сприяли тому, що нині Андрій Михайлович — знаний в Україні та за її межами вчений-гігієніст і громадський діяч.

Про його здобутки на життєвій стежі є слухна нагода згадати саме нині: Андрію Михайловичу днями виповнюється 70 років, з яких піввіку він присвятив охороні здоров'я людей та збереженню й поліпшенню довкілля.

А.М. Сердюк народився 24 грудня 1938 року у сім'ї педагогів у м. Дніпропетровську. Він належить до покоління, яке називають "дітьми війни". На його дитинство випали евакуація та окупація. Він переніс біль за свого батька, який потрапив до фашистського концтабору, а після звільнення брав участь у Великій Вітчизняній війні та війні з милітаристською Японією. Повернувся додому 1946 року.

У 1972 році його запросили на роботу до Центрального комітету Компартії України. Почавши з посади інструктора, він невдовзі стає заступником завідуючого відділом науки та учбових закладів, курує питання охорони здоров'я та соціального забезпечення республіки. Нова робота вимагала нових знань. Він досить швидко опановує їх, стає відповідальним політиком. Саме таку відповідальність виявив він 26 квітня 1986 року, коли грянула Чорнобильська катастрофа. Чільники тодішнього СРСР спустили вказівку вважати безпечною для ліквідаторів аварії і потерпілих від неї дозу

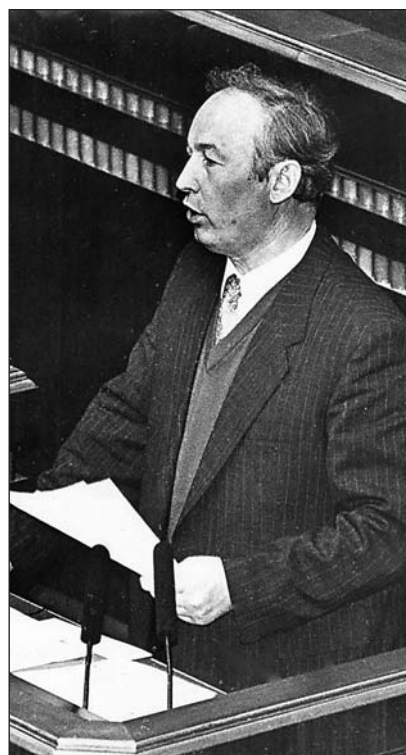

опромінювання у 50 БЕР. Перший секретар ЦК КПУ Щербицький В.В. викликав фахового працівника свого апарату.

Андрій Михайлович як людина, котра розуміла, що сталося, і наслідки катастрофи, почав категорично наполягати: безпечна доза не має перевищувати 5 БЕР. Для того, щоб про це заявити у той час, потрібні були не лише знання, а й мужність. Зрештою, Москва пішла на поступки: "Поріг відселення населення з районів, прилеглих до ЧАЕС, знизити до 10 БЕР". Сердюк А.М. вміє і дивитися правді в очі, і говорити правду.

З 1987 року А.М. Сердюк — перший заступник міністра охорони здоров'я УРСР, з 1990 — директор Українського наукового гігієнічного центру МОЗ України, у 1994 році знову стає першим заступником міністра, а 1996 р. очолює Міністерство охорони здоров'я України і, на громадських засадах, — лабораторію еколого-гігієнічної безпеки України в Українському науково-гігієнічному центрі.

Цей майже 30-річний період життя Андрія Михайловича був доволі багатим на здобутки. У складні часи перебудови та становлення незалежної української держави А.М. Сердюк прагне забезпечити стале функціонування галузі, її реформування та реструктуризацію. В умовах недостатнього фінансування, обвалу структури охорони здоров'я, скорочення кількості фахівців він як стратег уміло керував "армією" медичних працівників країни. Те, що він вимагав від співробітників, вимагав і від себе. Працював багато. Прагнув зберегти сільські медичні заклади та їхні кадри, запропонував закладам відомчої медицини обслуговувати усіх мешканців району, на території якого вони знаходяться. Прагнув зберегти наукові кадри. Організовував допомогу постраждалим від аварії на ЧАЕС дітям-інвалідам, ветеранам Великої Вітчизняної війни, тяжко хворим. Керував боротьбою проти епідемії дифтерії, яка забрала багато життів наших співвітчизників, дітей і дорослих. І при цьому завжди залишався порядною, доброзичливою, чуйною людиною.

Як організатор охорони здоров'я Сердюк А.М. спрямовував свою діяльність на досягнення ефективного управління галузю, її правове забезпечення та інформатизацію. За його ініціативи в Україні була організована і розпочала функціонувати чітка структура медико-генетичної допомоги населенню, для чого було створено Науковий центр медичної генетики МОЗ та Президії АН України.

З 1999 по 2000 роки Сердюк А.М. — голова Національного агентства з контролю над якістю та безпекою продуктів харчування, лікарських засобів та виробів медичного призначення. У 2000 році він повертається до Інституту гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва АМН України (раніше Київський НДІ загальної та комунальної гігієни ім. О.М. Марзєєва, Український науковий гігієнічний центр МОЗ України). Повертається як керівник закладу, в якому досяг значних успіхів у царині зміцнення здоров'я населення та попередження негативного впливу на нього хімічних, фізичних та біологічних чинників навколишнього середовища.

Знову очоливши інститут, А.М. Сердюк одним з перших у країні розпочав розробку тео-

На знімках: перед'ювілейні роздуми; Андрій Сердюк — студент другого курсу Дніпропетровського медінституту; мама, тато і Андрійко; на трибуні Верховної Ради України — звіт міністра охорони здоров'я А.М. Сердюка.

ретичних основ проблеми біологічного впливу електромагнітної енергії антропогенного походження на організм людини, залежності здоров'я населення від її дії. Він — автор низки методичних та нормативних санітарно-гігієнічних документів.

Значна частина робіт вченого присвячена взаємозалежності глобальних проблем сучасності — науково-технічного впровадження в Україні медико-екологічного та біологічного моніторингу, комплексного вирішення екологічних проблем багатьох наукових напрямків, правового забезпечення, планового управління якістю довкілля. Розроблена А.М. Сердюком теорія резонансної взаємодії організму з навколишнім середовищем є якісно новим підходом до вирішення проблем медичної екології, гігієнічних аспектів захисту людини від можливої несприятливої дії багатьох факторів.

Останнім часом під керівництвом А.М. Сердюка в інституті продовжується вивчення закономірностей впливу природних та антропогенних факторів довкілля на здоров'я населення, дослідження з вдосконалення теорії та практики їх гігієнічного нормування, оцінки ризику для населення, а також методології організації контролю за станом довкілля.

Як директор інституту Сердюк А.М. дотримується принципу, згідно з яким прогрес наукового колективу можливий лише за умов збереження досвіду, здобутків і традицій, набутих старшим поколінням науковців, та розвитку їх молоддю, яка приходить на зміну. За клопотанням та проектом Сердюка А.М. перед новим корпусом інституту було встановлено пам'ятник О.М. Марзєєву — організатору і першому директору, наукову естафету якого продовжує нинішнє покоління вчених. За ініціативи А.М. Сердюка в інституті активізовано підготовку кадрів через аспірантуру, поновлено роботу Ради молодих вчених. На базі інституту з 1996 року успішно діє спеціалізована Вчена рада із захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата та доктора наук за спеціальностями "екологія" (медичні науки) і "гігієна та професійна патологія" (медичні та біологічні науки).

З 1996 року в інституті видаються науковий журнал з проблем медичної екології, гігієни, охорони здоров'я та екологічної безпеки "Довкілля та здоров'я", шеф-редактором якого є Андрій Михайлович, а також щорічний збірник наукових праць "Гігієна населених місць". Обидва видання входять до переліку фахових видань ВАК України.

Теоретичні розробки Сердюка А.М. викладені у десяти монографіях та понад 230 наукових працях. А.М. Сердюк має широкі міжнародні творчі зв'язки, є керівником програми ВООЗ "Здоров'я у гармонії". З 1972 року бере участь у спільних дослідженнях з ученими СІНА за програмою "Вивчення біологічної дії фізичних факторів навколишнього середовища", а з 1996 р. — за програмою вивчення лейкемії та інших захворювань серед учасників ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС.

Сьогодні Андрій Михайлович Сердюк — видатний вчений у галузі гігієни та медичної екології, дійсний член (академік) Академії медичних наук, доктор медичних наук (з 1981 р.), професор (з 1994 р.), заступник голови Міжвідомчої комісії з біологічної та генетичної безпеки при РНБО України, член Національної експертної комісії з питань захисту суспільної моралі. Він — член Президії Вченої ради МОЗ України, Почесний член Академії медичних наук Польщі (з 1999 р.), дійсний член Міжнародної медичної академії ім. А. Швейцера (з 1999 р.), лауреат Державної премії України, Заслужений діяч науки і техніки. Його нагороджено орденом "Знак Пошани", почесними відзнаками президента України: орденами князя Ярослава Мудрого V ступеня, "За заслуги" III ступеня, "Козацької слави", орденом Петра Великого I ступеня, орденами Української православної церкви Преподобного Нестора Літописця III ступеня, Преподобного Агапіта Печерського II ступеня.

Андрій Михайлович Сердюк бере активну участь у громадському житті країни, веде велику науково-організаційну роботу. Є членом Міжвідомчої комісії з реалізації загальнодержавної програми "Питна вода України на 2006-2020 роки". Понад 10 років він очолював

робочу групу з Державної науково-технічної програми "Екологічна безпека України", яка була складовою частиною пріоритетного напрямку "Охорона навколишнього природного середовища" при Державному комітеті з питань науки і технологій (нині Департамент науки і технологій Міністерства освіти та науки). Нині Андрій Михайлович очолює Координаційну раду виконання Державної програми "Здоров'я нації", розраховану на 2002-2011 роки. Він — голова правління Наукового товариства гігієністів України та Експертної ради ВАК України з профілактичної медицини, член редколегій багатьох наукових журналів, двох спеціалізованих вчених рад тощо.

А.М. Сердюк підготував 17 докторів та 10 кандидатів наук.

Де б не працював А.М. Сердюк, які б не обіймав посади, він завжди залишається порядною, доброзичливою, чуйною людиною. Кожен, хто спілкувався з А.М. Сердюком, вирішуючи будь-які питання — наукові, організаційні, громадські чи особисті, або слухав його виступи, відчував на собі вплив його інтелекту високоосвіченої та глибокообдарованої людини, яка має ґрунтовні знання у різних галузях не лише медицини та біології, а й суспільних наук, літератури та мистецтва (живопис, музика, архітектура тощо). Слідом за Борисом Пастернаком він може з упевненістю повторити слова: "В усьому прагну я дійти до суті". Всім своїм життям Андрій Михайлович доводить, що він постійно прагнув і нині прагне цієї мети.

Сьогодні ми щасливі привітати ювіляра з днем народження і побажати йому міцного здоров'я, подальшої творчої активності та реалізації нових планів.

Департамент Державного санітарно-епідеміологічного нагляду МОЗ України,

Президія АМН України,

Правління Наукового товариства гігієністів України,

колектив ДУ "Інститут гігієни та медичної екології ім. ОМ. Марзєєва АМН України",

редколегія журналу "Довкілля та здоров'я".